

محمد بن عبد الله
رسول الله

شرح قانون اساسی
فصل ششم - شورای نگهبان (جلد اول)

اصول (۹۳)، (۹۴)، (۹۵) و (۹۸)

نویسندگان
دکتر محمد بهادری جهرمی، دکتر میثم درویش متولی
و علی فتاحی زفرقندی

زیر نظر
دکتر عباسعلی کدخدایی

پژوهشکده شورای نگهبان

سرشناسه: بهادری جهرمی، محمد، ۱۳۶۱-

عنوان و نام پدیدآور: شرح قانون اساسی - فصل ششم - شورای نگهبان / نویسندگان: محمد بهادری جهرمی، میثم درویش متولی و علی فتاحی زفرقندی زیر نظر عباسعلی کدخدایی مشخصات نشر: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۳۹۷.

ISBN: 978-600-8378-18-1

۱۸۷ ص.

عنوان قراردادی: ایران. قانون اساسی (جمهوری اسلامی)، (Iran. Qanun assasi (Jomhuri Eslami)). یادداشت: کتابنامه.

شناسه افزوده: درویش متولی، میثم، ۱۳۶۷- فتاحی زفرقندی، علی، ۱۳۶۹- کدخدایی، عباسعلی، ۱۳۴۰- شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان

شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۳۳۷۱۷

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

رده بندی دیویی: ۳۴۲/۵۵۰۲۳

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ش۴ب۹/۲۰۷۰ KMH

شرح قانون اساسی

فصل ششم - شورای نگهبان (جلد اول)

نویسندگان (به ترتیب حروف الفبا)

دکتر محمد بهادری جهرمی، دکتر میثم درویش متولی و علی فتاحی زفرقندی

زیر نظر: دکتر عباسعلی کدخدایی

ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان

چاپ اول: بهار ۱۳۹۷ - تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۷۸-۱۸-۱

قیمت: ۱۸۰۰۰۰ ریال

تهران: خیابان شهید سپهبد قرنی، کوچه شهید دهقانی نیا، پلاک ۱۲

تلفکس: ۸۸۳۲۵۰۴۵

www.shora-rc.ir nashr@shora-rc.ir

فہرست اجمالے

- ج..... فہرست تفصیلی
- ۱..... پیشگفتار
- ۳..... مقدمہ
- ۷..... شرح اصل نود و سوم قانون اساسی (علی فتاحی زفرقندی)
- شرح اصول نود و چہارم و نود و پنجم قانون اساسی
(دکتر میثم درویش متولی)..... ۶۵
- ۱۱۱..... شرح اصل نود و ہشتم قانون اساسی (دکتر محمد بہادری جہرمی)

فهرست تفصیله

پیشگفتار	۱
مقدمه	۳
شرح اصل نود و سوم قانون اساسی (علی فتاحی زفرقندی) ... ۷	
چکیده	۹
۱. مقدمه	۱۱
۲. مبنای اساسی سازی اصل ۹۳	۱۳
۳. شرح کلیدواژگان	۲۵
۱-۳. اعتبار قانونی	۲۶
۲-۳. وجود شورای نگهبان	۲۷
۴. آثار حقوقی اصل ۹۳ قانون اساسی	۳۵
۱-۴. اصل ۹۳ در تحلیل جایگاه شورای نگهبان در نظام حقوقی ایران ۳۵	
۱-۱-۴. شورای نگهبان جزئی از مجلس شورای اسلامی	۳۶
۲-۱-۴. شورای نگهبان رکنی از قوهی مقننه	۳۷
۳-۱-۴. شورای نگهبان نهادی مستقل از قوهی مقننه	۴۱

- ۴-۲. اصل ۹۳ در تحلیل اعتبار مشروعیت مجلس شورای اسلامی ۴۵
- ۴-۳. اصل ۹۳ در تعیین حیطه‌ی اختیارات و صلاحیت‌های مجلس شورای اسلامی..... ۴۷
۵. تحلیل استثناهای وارد بر اصل ۹۳ قانون اساسی ۴۹
- ۵-۱. تبیین فلسفه‌ی ذکر استثنائات..... ۴۹
- ۵-۲. تصویب اعتبارنامه‌ی نمایندگان ۵۰
۶. نتیجه‌گیری ۵۹
- منابع ۶۲

شرح اصول نود و چهارم و نود و پنجم قانون اساسی

- (دکتر میثم درویش متولی) ۶۵
- چکیده ۶۷
۱. مقدمه ۶۹
۲. ارسال مصوبات مجلس به شورای نگهبان ۷۳
۳. بررسی مصوبات مجلس در شورای نگهبان ۸۸
۴. نتیجه‌گیری ۱۰۴
- منابع ۱۰۷

شرح اصل نود و هشتم قانون اساسی (دکتر محمد بهادری جهرمی) ۱۱۱

- چکیده ۱۱۳
۱. مقدمه ۱۱۵
۲. مفهوم تفسیر ۱۱۶
- ۲-۱. مفهوم مضیق تفسیر ۱۱۷
- ۲-۲. مفهوم موسع تفسیر ۱۲۲

۳. ضرورت تفسیر قانون اساسی	۱۲۴
۱-۳. کلی بودن قانون اساسی	۱۲۶
۲-۳. انتزاعی بودن مفاد قانون اساسی	۱۳۱
۳-۳. ثبات قانون اساسی	۱۳۳
۴-۳. صبغۀ اخلاقی قانون اساسی	۱۳۵
۵-۳. عدم رشد منابع و ادبیات حقوق اساسی	۱۳۵
۶-۳. جایگاه و کارکرد قانون اساسی	۱۳۷
۷-۳. سابقه‌ی تاریخی	۱۳۹
۴. مواضع تفسیر قانون اساسی	۱۴۳
۱-۴. ابهام قانون	۱۴۴
۲-۴. اجمال قانون	۱۴۹
۳-۴. تعارض قوانین	۱۵۰
۴-۴. سکوت قانون	۱۵۴
۵. مفسر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۱۶۰
۱-۵. مفسر رسمی (شورای نگهبان)	۱۶۰
۲-۵. مفسران اجرایی (تبعی)	۱۶۰
۶. انواع تفاسیر شورای نگهبان از قانون اساسی	۱۶۲
۱-۶. تفسیر قانونی یا رسمی	۱۶۲
۲-۶. تفسیر تطبیقی یا تبعی	۱۶۴
۳-۶. نظریه‌ی مشورتی	۱۶۶
۷. مقامات صالح برای درخواست تفسیر	۱۶۸
۸. آیین تفسیر	۱۷۱
۱-۸. احراز ضرورت تفسیر	۱۷۱
۲-۸. نصاب تفسیر	۱۷۴

۹. تعارض تفاسیر قانون اساسی ۱۷۵
- ۹-۱. تعارض تفاسیر رسمی با یکدیگر ۱۷۵
- ۹-۲. تعارض تفسیر رسمی با تفسیر تطبیقی ۱۷۶
- ۹-۲-۱. تأخر تفسیر رسمی بر تفسیر تطبیقی ۱۷۶
- ۹-۲-۲. تأخر تفسیر تطبیقی بر تفسیر رسمی ۱۷۸
۱۰. نتیجه گیری ۱۷۹
- منابع ۱۸۱

پیشگفتار

اهمیت و جایگاه شورای نگهبان بر کسی پوشیده نیست و بیان تأکیدات مصرح در قانون اساسی، بیانات امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در خصوص اهمیت و جایگاه این نهاد در این مجال اندک نمی‌گنجد.

«پژوهشکده‌ی شورای نگهبان» به‌عنوان بازوی مشورتی حقوقی شورای نگهبان، علاوه‌بر ارائه‌ی نظرات مشورتی به شورای نگهبان در خصوص انطباق مصوبات مجلس شورای اسلامی و اساسنامه‌های مصوب دولت با قانون اساسی، به مطالعات نظری، راهبردی و کاربردی در خصوص موضوعات مختلف حقوق اساسی می‌پردازد. این پژوهشکده که از سال ۱۳۷۶ با عنوان «مرکز تحقیقات شورای نگهبان» تأسیس شد، در این مسیر با استفاده از نیروهای جوان و مستعد دانشگاهی و حوزوی، موضوعات مختلف مورد نیاز جامعه‌ی علمی و مرتبط با صلاحیت‌های شورای نگهبان و همچنین نیازهای پژوهشی شورای نگهبان را شناسایی کرده و به‌ترتیب اولویت در دستور کار قرار داد که ثمرات آن در قالب مقالات علمی- پژوهشی، گزارش‌های پژوهشی، گزارش‌های کارشناسی و کتاب‌های مختلف به جامعه‌ی علمی و شورای نگهبان تقدیم شده است.

کتاب حاضر نیز یکی از ثمرات فعالیت‌های علمی پژوهشکده‌ی شورای نگهبان است که اکنون در منظر جامعه‌ی علمی قرار می‌گیرد. شایسته است که در اینجا از زحمات استاد گرانقدر آقای دکتر عباسعلی کدخدایی و تمامی پژوهشگرانی که تألیف مقالات این مجموعه را برعهده داشتند، صمیمانه تشکر کرده و از خداوند منان برای آن‌ها توفیق روزافزون طلب کنیم. به‌یقین اگر همکاری نامبردگان و همچنین کوشش عوامل اجرایی از جمله مسئول انتشارات، ویراستار، صفحه‌آرا و همه‌ی عزیزانی که در آماده‌سازی این کتاب سهم داشتند نبود، امروز شاهد به ثمر نشستن این تلاش علمی نبودیم.

در انتها با عنایت به مصون نبودن محصولات بشری از جمله این تلاش علمی از خطا و اشکال، از همه‌ی صاحب‌نظران و اندیشمندان تقاضا نمودیم از ارائه‌ی نظرات صائب خویش در راستای ارتقای کیفیت این اثر و سایر فعالیت‌های پژوهشکده دریغ نوزند.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

پژوهشکده شورای نگهبان

بهار ۱۳۹۷

مقدمه

امروزه وجود قانون اساسی یکی از ملزومات حکومت محسوب می‌شود. قانون اساسی هر کشور بیانگر آمال و اهداف ملت، چارچوب‌ها و ضوابط کلی مدنظر و ساختارهای اساسی حکومت آن کشور است. در ایران نیز اولین قانون اساسی پس از نهضت مشروطه به تصویب رسید و پس از مدت کوتاهی متمم قانون اساسی نیز تهیه شد که این دو، تا پیروزی انقلاب اسلامی معتبر بودند.

امام خمینی علیه السلام به عنوان رهبر انقلاب اسلامی، پیش از پیروزی انقلاب به فکر تدوین قانون اساسی بودند و فرمان تهیهی پیش‌نویس قانون اساسی را به برخی از صاحب‌نظران دادند. این پیش‌نویس پس از فراز و فرودهایی و با تغییراتی، به مجلسی مرکب از منتخبان مردم با نام «مجلس بررسی نهایی قانون اساسی» ارائه و با اصلاحات و الحاقات و تغییرات متعددی تصویب شد و به عنوان «قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران» به تصویب مردم و تأیید امام خمینی علیه السلام رسید. این قانون پس از ده سال اجراء، با دستور امام خمینی علیه السلام بازنگری شده و با رأی مثبت مردم و تأیید رهبر انقلاب، تاکنون مُجراست.

به تصریح نخستین عبارت مقدمه‌ی قانون اساسی، «قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مبین نهادهای فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و

اقتصادی جامعه‌ی ایران بر اساس اصول و ضوابط اسلامی است که انعکاس خواست قلبی امت اسلامی می‌باشد». در اصول متعدد قانون اساسی نیز تأثیر اصول و موازین اسلامی کاملاً آشکار است. البته این بدان معنا نیست که در تدوین این قانون، از تجربیات بشری بهره‌ای برده نشده، بلکه بنا بر استفاده از آورده‌های نقلی و عقلی در کنار هم و مزج آنها بوده است. از این رو در تبیین این قانون ضروری است به مبانی عقلی و نقلی اصول قانون اساسی نیز توجه کرد، امری که در تبیین اصول قانون اساسی کمتر مدنظر قرار می‌گیرد. بی‌توجهی به مبانی انقلاب اسلامی در تبیین و تشریح اصول قانون اساسی برآمده از دل انقلاب، موجب تفاسیری مغایر با متن و روح آن می‌شود.

با توجه به گذشت قریب به چهار دهه از اجرای قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ایجاد رویه‌هایی در این خصوص از سوی مجریان اعم از رهبری، قوای سه‌گانه، شورای نگهبان، مجمع تشخیص مصلحت نظام و ...، توجه به این رویه‌ها و تحلیل آنها می‌تواند در تبیین اصول قانون اساسی و تفسیر این قانون مؤثر باشد. همچنین با توجه به جایگاه شورای نگهبان در تفسیر قانون اساسی و نیز نظارت بر مصوبات مجلس از جهت عدم مغایرت با موازین شرع و قانون اساسی، نظرات این شورا در این میان از جایگاه والایی برخوردار است. به علاوه، توجه به سابقه‌ی تصویب اصول قانون اساسی و پیشینه‌ی آن موضوع در دوران پیش از انقلاب نیز می‌تواند در فهم مراد مقنن اساسی و چرایی ورود آن موضوع به قانون اساسی راهگشا باشد. در کنار ابعاد مذکور، توجه به مطالعات تطبیقی نیز همواره در شناخت نقاط قوت و ضعف قوانین نقش‌آفرین بوده است و در مطالعات حقوق اساسی نیز از این نقش کاسته نمی‌شود.

هرچند تاکنون کتب و مقالات متعددی در خصوص قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نگاشته شده که در جای خود نیز شایسته‌ی تقدیر و قابل استفاده است، ولی جای خالی شرحی جامع و همه‌جانبه در خصوص هریک از اصول قانون اساسی که ابعاد فوق را در نظر داشته باشد، به شدت احساس می‌شود. از این‌رو جمعی از پژوهشگران حوزه حقوق عمومی، زیر نظر اینجانب گرد هم آمده و با هدف نگارش شرحی جامع بر هریک از اصول قانون اساسی شروع به کار کردند.

در این کار، هریک از پژوهشگران، نگارش شرح یک یا چند اصل از اصول قانون اساسی را بسته به مطالعات تخصصی خود بر عهده گرفته و پس از نگارش متن، سایرین به صورت مکتوب در مورد آن اظهار نظر کرده و در نهایت در جلسه‌ای با حضور اینجانب، نظرات پیرامون متن نگاشته شده جمع‌بندی شده و سپس نویسنده با توجه به مباحث مطروحه، متن را اصلاح و نهایی کرده است.

این مجموعه وجوه تمایز متعددی نسبت به کارهایی که تاکنون در این عرصه انجام شده است، دارد که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: توجه به مبانی انقلاب اسلامی و موازین اسلامی در تبیین اصول قانون اساسی؛ نگاه به سابقه‌ی موضوعات مطرح در هر اصل قانون اساسی در قانون اساسی مشروطه، مشروح مذاکرات قانون اساسی و همچنین قوانین و مقرراتی که در خصوص آن موضوع، در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسیده است؛ توجه به نظرات مختلف شورای نگهبان در مورد هر اصل قانون اساسی اعم از نظرات تفسیری و سایر نظرات شورا؛ در نظر داشتن ارتباط اصول مختلف قانون اساسی با یکدیگر؛ توجه به مطالعات تطبیقی و در نهایت و حسب مورد، آسیب‌شناسی نظری و عملی اصل مورد بحث.

با توجه به اینکه از ابتدای شروع این کار، هریک از پژوهشگران بسته

به پیشینه‌ی مطالعاتی خویش، شرح یک یا چند اصل از اصول قانون اساسی را برعهده گرفت، ترتیب مقالات آماده‌شده با ترتیب اصول قانون اساسی مشابه نیست. از این رو تصمیم بر آن شد که مقالات آماده‌شده، با توجه به فصول قانون اساسی، در کنار هم قرار گرفته و مجلدات این مجموعه را تشکیل دهد. آنچه در برابر خوانندگان گرامی قرار دارد، سومین جلد از این مجموعه است که در بردارنده‌ی سه مقاله در شرح اصول ۹۳، (۹۴ و ۹۵) و ۹۸ قانون اساسی می‌باشد. امیدوارم که مجلدات بعدی این مجموعه نیز به‌زودی برای انتشار آماده شده و به جامعه علمی کشور عرضه شود.

در اینجا از تمام کسانی که در تهیه‌ی این مجموعه و پیشبرد آن به هر نحو مؤثر بودند، تشکر کرده و توفیقات روزافزون ایشان را از خداوند متعال خواهانم.

دکتر عباسعلی کدخدایی

عضو هیئت علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی

دانشگاه تهران

شرح اصل نود و سوم قانون اساسی

مجلس شورای اسلامی بدون وجود شورای نگهبان اعتبار قانونی ندارد، مگر در مورد تصویب اعتبارنامه‌ی نمایندگان و انتخاب شش نفر حقوقدان اعضای شورای نگهبان

علی فتاحی زفرقندی

چکیده

اصل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران اعتبار مجلس شورای اسلامی را جز در دو مورد منوط به وجود شورای نگهبان کرده است. تحلیل ابعاد حقوقی ارتباط مجلس شورای اسلامی با شورای نگهبان و آثار حقوقی فعالیت‌های مجلس شورای اسلامی در صورت نبود شورای نگهبان امری ضروری است. بر همین اساس، پژوهش حاضر به تحلیل و بررسی حقوقی اصل ۹۳ و ابعاد و حدود حقوقی آن اختصاص یافته است. این پژوهش در تحقیقی توصیفی-تحلیلی و با بهره‌گیری از داده‌های کتابخانه‌ای به پرسش‌های اصلی و فرعی مطرح در این خصوص پاسخ می‌دهد.

به نظر می‌رسد مبتنی بر اصل ۹۳ قانون اساسی عبارت «وجود شورای نگهبان» به این معناست که باید اعضای شورای نگهبان به تعداد کافی مشخص شده باشند تا مجلس شورای اسلامی دارای اعتبار باشد، اما انتخاب اعضا به‌تنهایی کفایت نمی‌کند و اگر اعضای کافی انتخاب شده باشند ولی شرایط تشکیل عملی و تحقق کارویژه‌های شورای نگهبان در نظام حقوقی ایران فراهم نباشد، مفهوم وجود شورای نگهبان محقق نمی‌شود و همه‌ی اعمال مجلس شورای اسلامی فاقد اعتبار خواهد بود. از سوی دیگر، در صورت نبود شورای نگهبان، همه‌ی اقدامات و تصمیمات مجلس شورای اسلامی جز در خصوص تصویب اعتبارنامه‌ی نمایندگان و

انتخاب شش حقوقدان شورای نگهبان، فاقد وجهت قانونی است. این اصل صرفاً در مقام بیان عدم اعتبار و مشروعیت اقدامات و تصمیمات مجلس شورای اسلامی بدون وجود شورای نگهبان است و در خصوص حدود صلاحیت شورای نگهبان در رسیدگی به مصوبات و تصمیمات مجلس قابل استناد نیست. همچنین در نظر گرفتن نظارت مضاعف بر فرایند انتخاب حقوقدانان شورای نگهبان توسط مجلس شورای اسلامی و تصویب اعتبارنامه‌ی نمایندگان در مجلس شورای اسلامی به‌عنوان نهاد سیاسی، از منظر حقوقی محل تأمل به‌نظر می‌رسد.

واژگان کلیدی

اعتبار قانونی، اعتبارنامه، مجلس شورای اسلامی، وجود شورای نگهبان.

۱. مقدمه

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نهادی را با عنوان «شورای نگهبان» تأسیس کرده و کارویژه‌های گوناگونی را بر عهده‌ی آن قرار داده و اصول ۴، ۷۲، ۸۵ و ۹۱ تا ۹۹ را در مقام اساسی‌سازی ساختار و کارویژه‌های این نهاد مقرر داشته است. از جمله‌ی این کارویژه‌ها می‌توان به بررسی انطباق مصوبات مجلس شورای اسلامی با موازین و احکام اسلامی و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران،^۱ تفسیر قانون اساسی،^۲ نظارت شرعی^۳ و نظارت بر انتخابات^۴ اشاره کرد.

از مهم‌ترین کارویژه‌های شورای نگهبان در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران، بررسی انطباق مصوبات مجلس شورای اسلامی با موازین و احکام اسلامی و قانون اساسی است. بر همین اساس اصول مختلفی از قانون اساسی از جمله اصول ۷۲،^۵ ۹۱ و ۹۴ بر وجود این صلاحیت

---

۱. اصل ۹۴ قانون اساسی: «کلیه‌ی مصوبات مجلس شورای اسلامی باید به شورای نگهبان فرستاده شود. شورای نگهبان موظف است آن را حداکثر ظرف ده روز از تاریخ وصول از نظر انطباق بر موازین اسلام و قانون اساسی مورد بررسی قرار دهد و چنانچه آن را مغایر ببیند برای تجدیدنظر به مجلس بازگرداند. در غیر این صورت مصوبه قابل اجرا است.»

۲. اصل ۹۸ قانون اساسی: «تفسیر قانون اساسی به عهده‌ی شورای نگهبان است که با تصویب سه‌چهارم آنان انجام می‌شود.»

۳. اصل ۴ قانون اساسی: «کلیه‌ی قوانین و مقررات مدنی، جزائی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر این‌ها باید براساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه‌ی اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده‌ی فقهای شورای نگهبان است.» چنانکه مشخص است، این نظارت توسط فقهای شورای نگهبان و نه تمامی اعضا، انجام می‌گیرد.

۴. اصل ۹۹ قانون اساسی: «شورای نگهبان نظارت بر انتخابات مجلس خبرگان رهبری، ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و مراجعه به آراء عمومی و همه‌پرسی را برعهده دارد.»

۵. اصل ۷۲ قانون اساسی: «مجلس شورای اسلامی نمی‌تواند قوانینی وضع کند که با اصول و

تأکید داشته و ابعاد حقوقی آن را در نظام جمهوری اسلامی ایران تبیین کرده‌اند. این صلاحیت در ارتباط مستقیم با یکی از مهم‌ترین کارویژه‌های مجلس شورای اسلامی یعنی قانونگذاری است. از همین رو در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران، ارتباط وثیقی میان شورای نگهبان و مجلس شورای اسلامی قابل تصور است. اصل ۹۳ قانون اساسی در مقام تبیین ارتباط میان مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان مقرر می‌دارد: «مجلس شورای اسلامی بدون وجود شورای نگهبان اعتبار قانونی ندارد مگر در مورد تصویب اعتبارنامه‌ی نمایندگان و انتخاب شش نفر حقوقدان اعضای شورای نگهبان».

با نگاهی به ظاهر عبارت اصل ۹۳ روشن می‌شود که مجلس شورای اسلامی بدون وجود شورای نگهبان بی‌اعتبار است. اما آنچه ضرورت دارد، تحلیل حقوقی آثار و ابعاد گوناگون این حکم قانون اساسی است. در این زمینه سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که دلالت مفهومی، قلمرو شمول، بایسته‌ها و محدودیت‌های اصل ۹۳ و وابسته نمودن اعتبار قانونی مجلس شورای اسلامی به وجود شورای نگهبان چیست. پاسخگویی به پرسش اصلی، مستلزم پاسخ به پرسش‌های فرعی همانند چیستی مفهوم حقوقی «اعتبار قانونی» و مفهوم «وجود شورای نگهبان»، جایگاه حقوقی شورای نگهبان در نظام قانونگذاری جمهوری اسلامی ایران و حدود قلمرو اصل ۹۳ قانون اساسی است.

این پژوهش در تحقیقی توصیفی و تحلیلی و با استفاده از داده‌های کتابخانه‌ای در مقام تبیین جایگاه اصل ۹۳ قانون اساسی در نظام حقوقی

⇒

احکام مذهب رسمی کشور یا قانون اساسی مغایرت داشته باشد. تشخیص این امر به‌ترتیبی که در اصل نودوششم آمده بر عهده‌ی شورای نگهبان است.»

جمهوری اسلامی ایران برآمده است. بر این اساس در ادامه ابتدا مبانی اساسی سازی این اصل مبتنی بر مبانی نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران و در پرتو مشروح مذاکرات مجلس بررسی قانون اساسی و مبانی حقوقی عدم اعتبار مجلس شورای اسلامی بدون وجود شورای نگهبان مطالعه خواهد شد. سپس چارچوب مفهومی اصل مشتمل بر عبارات کلیدی آن تبیین می‌شود. پس از آن آثار حقوقی اصل ۹۳ قانون اساسی در نظام جمهوری اسلامی ایران تحلیل می‌شود. در ادامه نیز استثنای مطروح در ذیل اصل تحلیل و بررسی حقوقی می‌شود و در پایان اصل ۹۳ در آرا و نظریات تفسیری و رویه‌های شورای نگهبان مطالعه خواهد شد.

۲. مبانی اساسی سازی اصل ۹۳

تحلیل و تبیین مبانی اساسی سازی اصول قانون اساسی در مقام پاسخگویی به چرایی تصویب یک اصل از اصول مطروح می‌شود و در پی آن است که فلسفه و علل ذکر یک اصل از اصول قانون اساسی را مبتنی بر پایه‌ها و اصول نظام حقوقی توجیه کند. در مقام تبیین مبانی اصل ۹۳ قانون اساسی نیز باید به علل منوط ساختن اعتبار قانونی مجلس شورای اسلامی به وجود شورای نگهبان اشاره کرد. در این خصوص باید گفت که مبتنی بر خواست و اراده‌ی عمومی در جریان پیروزی انقلاب مردم ایران در سال ۱۳۵۷ حکومت طاغوت سرنگون شد و نظامی برآمده از آموزه‌های شریعت اسلام تحت عنوان «جمهوری اسلامی ایران» تشکیل شد. از همین رو مبانی و ساختارهای حاکم بر نظام حقوقی ایران باید براساس اصول و ضوابط اسلامی طراحی می‌شد و امری به‌عنوان وجه تمایز، حکومت اسلامی را از سایر حکومت‌های معاصر، تفکیک می‌کرد. به بیان دقیق‌تر، باید نظام سیاسی جدید، بر پایه‌ی ضوابط و بایسته‌های تعیین شده در آموزه‌های دینی، طراحی می‌شد؛ بایسته‌هایی که بدون